

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Ткаченка Івана Анатолійовича

«Наративні маски в англomовному постмодерністському дискурсі:

лінгвокогнітивний та комунікативно-прагматичний аспекти»,

подану на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук

за спеціальністю 10.02.04 – германські мови

Дисертація Івана Анатолійовича Ткаченка виконана в річищі лінгвокогнітивного та комунікативно-прагматичного підходів до вивчення наративної маски як образу наратора в англomовному постмодерністському дискурсі.

Привабливість постмодерністського дискурсу як царини наукового пошуку полягає у тому, що методи його дослідження відкривають доступ до зовсім нового «прочитання текстів», а точніше до зовсім нових «прочитань текстів», адже невід'ємними складовими постмодерністського дискурсу постають постійна комунікація автора і читача, мовна гра, інтертекстуальність, багаторівневість тексту, відкритість та невизначеність. Постмодерністський дискурс все частіше стає об'єктом лінгвістичних розвідок, інтерактивний код постмодерністського дискурсу сигналізує про необхідність багатоаспектного аналізу. Попри численні дослідження постмодерністського дискурсу як в Україні, так і поза її межами, вивчення властивостей наративної маски як образу наратора в англomовному постмодерністському дискурсі саме з позицій лінгвокогнітивного та комунікативно-прагматичного підходів досі залишалися поза увагою лінгвістів.

Актуальність роботи визначається її відповідністю загальним спрямуванням сучасного мовознавства, зокрема сучасної наратології, на пошук нових підходів до вивчення наративної організації художнього тексту. Актуальність теми підсилюється, з одного боку, теоретичною та практичною орієнтацією дослідження на виявлення лінгвокогнітивних механізмів формування наративної маски як образу

наратора та комунікативно-прагматичних особливостей впливу наративної маски, а з іншого, зростаючим інтересом до розкриття специфіки постмодерністського текстотворення.

Проблематика дисертації відповідає профілю досліджень, що проводяться на кафедрі англійської мови та методики її викладання Херсонського державного університету в межах наукової теми «Лінгвокогнітивні і комунікативно-прагматичні аспекти дослідження тексту» (номер держреєстрації 0117U006792). Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради ХДУ (протокол №7 від 23 лютого 2015 року).

Об'єктом дослідження постає наративна маска як образ наратора в англомовному постмодерністському дискурсі. **Предмет** вивчення становлять лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні особливості формування та функціонування наративної маски в англомовному постмодерністському дискурсі.

Дисертація є зразком збалансованості теорії й методології, коректного й обґрунтованого вибору об'єкта й предмета вивчення та методів їх дослідження, логічно сформульованих мети й завдань роботи.

Новим є запроваджений в роботі інтегративний підхід, що органічно поєднує когнітивний та комунікативно-прагматичний напрями, де наративна маска тлумачиться як різновид образу наратора, тривимірний текстовий конструкт, який інкорпорує передконцептуальну, концептуальну та вербальну іпостасі за когнітивною теорією образу. У проведеному дослідженні **вперше** введено в науковий обіг поняття «нاراتивна маска». Позитивної оцінки заслуговує розкриття комунікативно-прагматичної специфіки художньої комунікації із читачем, а також виявлення наративних стратегій і тактик, що забезпечують функціонування наративних масок в постмодерністському англомовному дискурсі.

Найбільш значущими в теоретичному плані є виявлені лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні аспекти формування та функціонування наративної маски як образу наратора у постмодерністському дискурсі, що відзначається суттєвим внеском у розбудову теорії оповідних інстанцій. Розробка фреймів та фреймових сценаріїв наративних ситуацій, які виступають номінативним полем

функціонування наративних масок, є теоретично значущою для теорії фреймового моделювання. Результати, отримані в роботі, сприяють подальшому поглибленню теорії образу та когнітивної теорії образності. Сказане свідчить про **теоретичну вагомість** дисертації.

Практична значущість роботи вбачається в можливості застосування її результатів у розробці та викладанні курсів зі стилістики англійської мови, інтерпретації тексту, лексикології англійської мови, спецкурсів із дискурсології, когнітивної лінгвістики та прагмалінгвістики. Окремі результати можуть виявитися корисними для теоретичних курсів з сучасної літератури англійськомовних країн. Комплексна методика аналізу наративних масок у постмодерністському дискурсі, запропонована в дисертації, може слугувати взірцем для подальших наукових розробок студентів та аспірантів.

Висновок про **обґрунтованість** та **достовірність** виконаного дослідження випливає із позитивного враження від високого рівня загальнонаукової й філологічної обізнаності дисертанта, репрезентативної бази теоретичних джерел з когнітивної лінгвістики, прагмалінгвістики, теорії комунікації, а також суміжних з лінгвістикою дисциплін антропоцентричного циклу, цілком достатнього за обсягом емпіричного матеріалу, адекватного та ефективного застосування методів дослідження.

Особливої уваги, на мій погляд, заслуговує ретельний добір матеріалу дослідження, адже проаналізовані романи, кожен з яких характеризується жанровою своєрідністю, є класичними роботами постмодернізму англійських, канадських та американських авторів (як чоловіків-письменників, так і жінки-письменниці). Оскільки вивчення оповідних інстанцій постмодерністського дискурсу характеризується певною складністю та дискусійністю, у перспективі бажано було б дослідити функціонування наративних масок, зосередивши увагу на особливостях творення наративних масок та множинності інтерпретацій тих чи інших образів наратора, враховуючи етнічний та гендерний фактори та особливості образу світу як авторів, так і інтерпретаторів. Сказане свідчить про **перспективу** дисертації.

Системний підхід до досліджуваного матеріалу, вибраний рівень та аспекти аналізу визначили **побудову** дисертації, яка добре структурована, і логічно представлена в чотирьох розділах, що мають інформативні висновки. Загальні висновки надають підстави стверджувати, що поставлена мета досягнута, а сформульовані на початку роботи завдання виконані. На схвалення заслуговують запропоновані схеми, фреймові моделі, фрейм-сценарії, що унаочнюють міркування автора й графічно представляють отримані результати. У цілому оформлення дисертації відповідає існуючим вимогам і дозволяє найбільш повно обґрунтувати та відбити наукові положення і висновки дисертації.

Дисертаційне дослідження І. А. Ткаченка пройшло вагому апробацію на різнопланових міжнародних і всеукраїнських наукових конференціях, а його висновки у достатньому обсязі опубліковані у фахових виданнях України й у зарубіжному виданні.

Зміст автореферату засвідчує належний науковий рівень дослідження та є **ідентичним** основним положенням дисертації.

Переходячи до обов'язкової критичної частини відгуку, маю наголосити, що рецензована дисертація за актуальністю обраної теми, новизною й обґрунтованістю висновків, рівнем виконання роботи викликає питання та зауваження більше дискусійного та рекомендаційного характеру:

1. У підрозділі 1.3 особливого схвалення заслуговує послідовність, логічність та аргументованість викладу існуючих точок зору науковців стосовно кореляції понять «автор», «наратор», «оповідач», «розповідач», «образ наратора», «образ автора». Цікаво було б дізнатися думку дисертанта стосовно того, якому терміну він надає перевагу – «наратор» чи «оповідач» і чи можна вважати ці два терміни взаємозамінними.

2. На с. 126 здійснено аналіз семантики наративних ситуацій шляхом когнітивного аналізу ключових номінативних одиниць, які підводяться під певні концепти. Дисертант стверджує, що «Зазначена лексика, що репрезентує концептислоти предметно-почуттєвого шару художнього концепту АДВОКАТ, містить у

своїй структурі диференціальні семи, у змісті яких виявляються такі семантичні ознаки: – «фізичні атрибути адвокату»: АДВОКАТ – ЦЕ ЗАХИСТ, АДВОКАТ – ЦЕ ПРАВДА, АДВОКАТ – ЦЕ БОРОТЬБА ЗА ВИПРАВДОВУВАННЯ; – «духовні атрибути адвокату»: АДВОКАТ – ЦЕ СПРАВЕДЛИВІСТЬ, АДВОКАТ – ЦЕ ЗАМОВЧУВАННЯ, АДВОКАТ – ЦЕ ФАЛЬСИФІКАЦІЯ, АДВОКАТ – ЦЕ БРЕХНЯ, де останні (замовчування, фальсифікація та брехня) виступають метонімічними складниками концепту АДВОКАТ – ЦЕ ЗАХИСТ». Виникає запитання, на основі яких критеріїв визначено фізичні та духовні атрибути адвокату, і чому АДВОКАТ – ЦЕ ПРАВДА є «фізичним атрибутом», а АДВОКАТ – ЦЕ БРЕХНЯ – «духовним атрибутом».

3. Четвертий розділ, як зазначає дисертант у вступі, присвячено «установленню комунікативно-прагматичних стратегій і тактик функціонування наративних масок, що уможлиблюють з'ясування перлокутивного ефекту на читача» (с.18). В самому розділі ж використовується поняття *наративних* стратегій і тактик (сс. 174, 177, 179 тощо). Тому, на мою думку, бажано було б надати визначення поняття «комунікативна стратегія», «комунікативна тактика» та «наративна стратегія», «наративна тактика» та пояснити, чи вживаються ці поняття як синонімічні. Також слід було б встановити критерії розмежування наративних стратегій, наративних тактик, наративних прийомів (с. 171), наративних технік (с. 189). Крім того, не зовсім зрозуміло чи тактика щирості (с.173) і тактика відвертості та чесності (с.173) є однією тактикою чи різними.

4. В дисертації досить вдало використано схеми (с. 90,) фреймові моделі (сс. 86, 125, 133), фрейм-сценарії (с.172) для графічного представлення отриманих результатів. Але, на мій погляд, бракує унаочнення, наприклад, у виді схеми або таблиці, встановлених наративних стратегій і тактик впливу наративної маски на читача, що полегшило б сприйняття представленого матеріалу.

Підсумовуючи, хочу наголосити, що висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи. Дисертація І.А. Ткаченка є завершеною науковою працею, нові, методологічно обґрунтовані результати якої у сукупності

вирішують пріоритетну наукову проблему інтерпретації англомовного постмодерністського дискурсу й мають суттєве теоретичне та прикладне значення, слугуючи внеском у такі галузі мовознавства, як когнітивна лінгвістика, наратологія, прагмалінгвістика, теорії комунікації.

На підставі ознайомлення з текстом дисертації, авторефератом та публікаціями автора за темою рецензованої роботи вважаю, що дисертаційна робота Ткаченка Івана Анатолійовича «Наративні маски в англомовному постмодерністському дискурсі: лінгвокогнітивний та комунікативно-прагматичний аспекти» виконана на належному науково-методичному рівні та **відповідає** вимогам п. 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженому постановою КМУ №567 від 24.07.2013 зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ №656 від 19.08.2015 та №1159 від 30.12.2015, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент:

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри англійської філології

Чорноморського національного університету

імені Петра Могили

Міністерства освіти і науки України

Ю.В. Стодолінська

Підпис засвідчую

Вчений секретар

М. В. Орленко